

FRONTOK – '56 ÜRÜGYÉN

Népfelkelés, forradalom, ellenforradalom? Az 1956 őszen Magyarországon történtek megítélésében összecsapnak a vélemények. Politikusok, volt „forradalmárok”, volt „ellenforradalmárok” és az események idején még meg sem született ifjoncok kapkodják a fejüket, hogy voltaképpen mit is éltek meg akkor, illetve mit is tanultak az iskolában az október végi, november eleji napokról, azaz mi is ma az álláspont, mi történt akkor a történészek, mi a politikusok szerint. A kérdésre adott válasz vízválasztó... Most az „első menetben” közreadunk néhány véleményt, melyek még az MSZMP KB rendkívüli ülése előtt születtek. Mit jelent a téma fölvetése a történelemtanárnak, mit az események szemtanújának? Volt, aki készségesen válaszolt kérdéseinkre, akadt, aki (óvatosságból) nem nyilatkozott. Szívesen helyt adunk további álláspontoknak is.

Kocsondi András, a JATE Filozófiai Tanszékének docense:

– A Lenin Intézet hallgatója voltam. Mi is részt vettünk az október 23-i budapesti fölvonuláson. Októberben az egyetemeken – s nemcsak Budapesten – különböző álláspontok fogalmazódtak meg, s végül kimentünk az utcára, felvonultunk... Menet közben a jelszavak radikálisabbá váltak. Újabb és újabb jelszavak hangzottak föl, sokan csatlakoztak az egyetemistákhoz, s a kezdeti zárt menetsorok fölbomlottak. Az első esemény, ami már akkor is elgondolkodtatott, hogy a Kossuth Lajos térre, ahová már szürkületben érkeztünk, egymás után érkeztek a teherautók, melyeken felfegyverzett emberek ültek, s a nemzeti színű zászlók közepéből kivágták a címet. Aznap este én is elindultam a Rádió felé, de csak az ELTE TTK épületéig jutottam, mert paraszti ösztönöm azt súgta, hogy vissza kell fordulni, akkor ott a fölborult villamosok között óriási volt a tömeg. A kollégium felé tartva barátaimmal láttuk, hogy az akkori Sztálin út és Bajcsy-Zsilinszky utca sarkán épp verték le a márványtáblát. Az ezzel foglalatосkodó

tömeg megállította az épp arra haladó autót, a kocsiból kiráncigáltak egy bőrkabátos férfit, akiről ruhája alapján valószínűleg azt feltételezték, hogy ávós, s ütlegetni kezdtek azokkal a szerszámokkal, amikkel az előbb a márványtáblát akarták leszedni a falról. Ilyen és hasonló benyomások után a kollégiumba hazaérve sokunkban megfogalmazódott, hogy mi nem ezt akartuk, s már akkor elhangzott, hogy itt ellenforradalom van. Persze az átélt események, a rádió, a sajtó hatása-ára módosult véleményünk, s a többségünk október 30-ig egyetértett az eseményekkel, s részt is vettünk azokban. De attól a naptól olyan irányba mentek a történések, melyek távol álltak attól, amit mi eredetileg akartunk. Érzelmileg hatottak rám konkrét epizódok: a Puskin mozi előtt könyveket égettek, a Filmmúzeum előtt egy hirdetőoszlopon a Szabad Nép címlapját ragasztották, Lukácsnak a Gyárat, földet vissza nem adunk! című cikkével, s egy csizmás, nemzeti, karszalagos férfi „piszkos kommunistának” nevezte Lukács Györgyöt, aki tanárom volt, s akit tiszteltem. Ilyen és ehhez hasonló epizódok érzelmileg és gondolatilag is eltávolítottak a történésektől.

– A most kirobbant vita is igazolja akkori tapasztalatomat: nagyon különböző szándékú, célú csoportok és emberek vettek részt az '56-os eseményekben. Éppen ezért azokkal értek egyet, akik szerint nem lehet kifejezni egyetlen címkével vagy fogalommal azt, ami akkor történt. A kérdés mai felvetésének oka egyrészt az, hogy a közvélemény nem fogadta el az egyoldalú értelmezést, az „ellenforradalom” kifejezést, másrészt az, hogy megért a helyzet arra, hogy objektívebben, érzelmektől nem fűtve értékeljük az eseményeket. De úgy látom, most is arról van szó, hogy sokan politikai, s nem tudományos szempontból foglalkoznak a kérdéssel. Fontosnak tartom hangsúlyozni: úgy vélem, *a tudományos igazság nem közmegegyezés kérdése*. Történelmünk e neuralgikus pontját tudományos módszerrel kell feltárni, minden tényt meg kell ismertetni az emberekkel. A téma „bevetésével” Pozsgay szándéka az lehetett, hogy e kényes kérdésben józan kompromisszumot teremtsen, s a népfelkelés kifejezést ilyennek ítélte. Annyiban azonban nincs igaza, hogy ezzel egyetlen sémába húzza a történeteket. '56 népfelkelés is volt. Abban bizonyos vagyok, hogy akik elkezdtek a felvonulást, nem ellenforradalmárok voltunk, nem a szocializmus, hanem annak '50-es évekbeli sztálinista formája ellen léptünk fel...